

Εργαστήριο:
Κουλτούρα Γνώσης & Καινοτομίας

**Πράγα, Ακαδημαϊκό Συνεδριακό Κέντρο
Οκτώβρης 11-12, 2010**

Η Έννοια της Κοινωνικής Καινοτομίας.

Πηγή έμπνευσης για ένα Νέο Παράδειγμα Καινοτομίας.

Prof. Josef Hochgerner
Κέντρο Κοινωνικής Καινοτομίας
Centre for Social Innovation, Vienna, Austria

1 Σκέψεις πάνω στον όρο «Καινοτομία Πολιτισμού»

2 Η ορολογία της Καινοτομίας

- Κοινωνική Καινοτομία
- Τυπολογία της Καινοτομίας πλαισιωμένης πολιτισμικά
- Σύγκριση Κοινωνικής και Μη-Κοινωνικής Καινοτομίας
- Σύνταξη φόρμουλας για ένα νέο πρότυπο Καινοτομίας

3 «Γνώση» και η «Κοινωνία της Γνώσης»

4 Παραδείγματα μάθησης και καινοτομίας σχετικά με:

- Εκπαίδευση
- Επιστήμη
- Οικονομία

5 Κάνοντας τη γνώση δράση: το επίκαιρο θέμα

Αρχικές δηλώσεις για έρευνα:

«Η κοινωνία της Γνώσης παράγει μια νέα κουλτούρα Καινοτομίας»

«Οι φορείς (πράκτορες) της Καινοτομίας και της κοινωνικής αλλαγής
Σε όλα τα επίπεδα των κοινωνικών συστημάτων,
δημιουργούν και προϋποθέτουν καινοτομίες
Όπως και επηρεάζονται από τις καινοτομίες»

«Η Καινοτομία συχνά απαντά στην ανασφάλεια, αλλά η ίδια η Καινοτομία δημιουργεί συναισθήματα αβεβαιότητας και προωθεί την αντίσταση κατά των νέων ιδεών»

Η ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

Βασίζεται σε...;

Δύναμη...

... των νέων «Παγκόσμιων Παικτών»

... Παλιό στυλ αναγκαστικής μάθησης

Πηγή: http://www.prof-kraft.de/diff/schule_1.htm

1

Εξέλιξη του «κουλ» μουαλού; ΤΠΕ > «ΤΠΕ»:
‘Intelligent Communication Technologies’

**Συνεργατική Ευφυΐα,
& Ευφυής Συνεργασία**

“Όλες οι Καινοτομίες είναι Κοινωνικά Σχετικές”

Κάθε Καινοτομία έχει αντίκτυπο σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες
Και – λίγο ως πολύ – στα άτομα με τις αντίστοιχες ικανότητες
Π.χ ... Καταναλωτές, επιχειρηματίες, διαχειριστές, μέλη οικογενείας

Αυτό που θεωρείται κλασσική
«**Καινοτομία**» προέρχεται επί
το πλείστον από την τεχνολογία,
φέρει **Κοινωνικές συνιστώσες**
- σχετικά με την ανάπτυξη και
τις επιπτώσεις που πιθανόν
προκληθούν.

Οι κοινωνικές πτυχές της
καινοτομίας στους τομείς
επιχειρήσεων και τεχνολογίας
πρέπει να τονιστούν, όμως είναι
πιο σημαντικό να δώσουμε την
προσοχή μας σε **συγκεκριμένες
Κοινωνικές Καινοτομίες**.

Η παραδοσιακή κατανόηση, η μέτρηση και συγκριτική αξιολόγηση της καινοτομίας
δεν μπορούν να μετρήσουν την κοινωνική σημασία των καινοτομιών ούτε γενικά,
ούτε και την επιμέρους σημασία τους.

Ορισμός την «Κοινωνικής Καινοτομίας»*

**«Οι Κοινωνικές Καινοτομίες είναι
νέες ιδέες και μέτρα
για την επίλυση κοινωνικών προκλήσεων,
που υιοθετούνται και χρησιμοποιούνται
απο τις ενδιαφερόμενες κοινωνικές
ομάδες.»**

*) Zentrum für Soziale Innovation (Centre for Social Innovation) 2008:
„Stimulating Social Development“ (p. 2), for download available at
<http://www.zsi.at/de/publikationen/346/5056.html>

Κύρια Χαρακτηριστικά του Ορισμού

- **Διάκριση μεταξύ ιδέας/εφεύρεσης και διάδοσης:** μια κοινωνική ιδέα γίνεται Κοινωνική Καινοτομία στη διαδικασία εφαρμογής και διάδοσης
- **Το πεδίο των Κοινωνικών Καινοτομιών:** Η νέα πρακτική δε χρειάζεται να εφαρμοστεί στο σύνολο της κοινωνίας, μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο ενδιαφέροντος και γνώμης σχετικά με τη χρησιμότητά της.
- **Κάθε είδος κοινωνικής αλλαγής δεν είναι απαραίτητα «Κοινωνική Καινοτομία»** (π.χ. ακούσια δημογραφική αλλαγή), ούτε κάθε κοινωνική καινοτομία θα έχει σαν αποτέλεσμα την «κοινωνική αλλαγή»*
- **Οι Κοινωνικές Καινοτομίες (όπως και κάθε καινοτομία) συναντούν αντίσταση** και πρέπει ν' ανταγωνιστούν με άλλες παραδοσιακές ή πρόσφατες λύσεις για κοινωνικά ζητήματα.

*) cf. Josef Hochgerner, 2009: Innovation processes in the dynamics of social change, in: Jiří Loudin, Klaus Schuch (ed.): Innovation Cultures. Challenge and Learning Strategy. Prague: Filosofia; pp. 17-45

Η επιφάνεια (πρώτη ιδέα) των Καινοτομιών

Περισσότερο ↔ λιγότερο, γρηγορότερο ↔ βραδύτερο, ανάπτυξη ↔ παρακμή

Συστήματα Καινοτομίας (τομείς, περιφερειακός, εθνικός, διεθνής)
περιορισμένος ↔ ανοικτός

Τυπολογία της Καινοτομίας με κοινωνικές πτυχές

Επιχειρηματικές τεχνολογικές Καινοτομίες		Μη-τεχνολογικές επιχειρηματικές Καινοτομίες		Κοινωνικές Καινοτομίες στον τομέα επιχειρήσεων, πολιτική & δημόσια διαχείριση, κράτος, κοινωνία πολιτών, κοινωνικές «ομάδες»		
Προϊόν *	Διαδικα- σία *	Οργανισ- μός*)	Μάρκετι νγκ*)	Συμμετοχή των ενδιαφερόμενων ^{ο]}	Διαδικασίες λήψης αποφάσεων ^{ο]}	Συμπεριφορά τρόπου ζωής ^{ο]}

Επίκαιροι στόχοι (πρότυπα) Καινοτομιών

Οικονομικοί στόχοι ↔ κοινωνικοί στόχοι

Κοινωνικο-πολιτισμικά θεμέλια της Καινοτομίας:
Συστήματα αξιών, κεφάλαια/ανισότητες, ένταξη/αποκλεισμός

ΣΥΓΚΡΙΝΟΝΤΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΕΣ

- **Κλειδί μέτρησης επιτυχίας Καινοτομίας «τύπου Όσλο»:** διείσδυση στην αγορά, έσοδα, απόδοση επενδύσεων, και άλλοι οικονομικοί δείκτες
- **Κλειδί μέτρησης Κοινωνικής Καινοτομίας:** κοινωνική αποδοχή και χρήση – ανάγκη προσαρμογής κατάλληλων δεικτών που βασίζονται στη μέτρηση ποιότητας ζωής /ευημερίας
- **Η εφαρμογή και διάχυση των καινοτομιών** δεν είναι απλώς το αποτέλεσμα συσσωρευμένων ατομικών αποφάσεων. Οι αποφάσεις αυτές υπόκεινται σε **κοινωνικές διαδικασίες** καθώς κάθε άτομο είναι ενσωματωμένο σε πολλών ειδών κοινωνικές δομές και δίκτυα «παραστάσεις» σύμφωνα με τον N. Elias, 1972).
- **Κάθε καινοτομία έχει ένα κύκλο ζωής:** όσο περισσότερες καινοτομίες διαδίδονται, τόσο λιγότερο πρωτότυπες θα είναι. Στην περίπτωση της γενικής αγοραστικής διάχυσης (για νέα προϊόντα) ή «θεσμοθέτησης» (για κοινωνικές καινοτομίες) το προϊόν, μέτρο, η διαδικασία κλπ. παύει να θεωρείται καινοτομία.
- **Παραδείγματα τεχνολογιών και προϊόντων που έχουν ενσωματωθεί στην καθημερινή ζωή:** η λάμπα, το τηλέφωνο, το ψυγείο, η τηλεόραση, το μολύβι, το στυλό, το σημειωματάριο ...
- **Παραδείγματα θεσμοθετημένων κοινωνικών καινοτομιών:** συμβούλια εργαζομένων, ρύθμιση κυκλοφορίας, υποχρεωτική φοίτηση στο σχολείο ...

ΟΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΕΣ, ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΕΣ,

... είναι μέρος της κοινωνικής αλλαγής,
και προέρχονται απ' τον Πολιτισμό

Ρυθμίσεις & πλαίσια
Για τον πολιτισμό & την κοινωνική αλλαγή

Καινοτομίες που στοχεύουν
οικονομικά ζητήματα, τόσο
τεχνολογικά όσο και μη-τεχνολογικά

Καινοτομίες που στοχεύουν
κοινωνικά ζητήματα, τόσο των
επίσημα οργανωμένων όσο και
των άτυπων

«Κοινωνική αλλαγή»: ... Διεργασίες αλλαγής που αφορούν την κοινωνική δομή, και που επηρεάζουν τα κοινωνικά ιδρύματα, τα πολιτισμικά σχήματα, την κοινωνική δράση, τη συμπεριφορά και τη συνείδηση (μεταφραση απο Zapf, W. 2003: Sozialer Wandel, in: Schäfers, B. (Hg.): Grundbegriffe der Soziologie, Opladen, S. 427-433)

Ένα νέο, ολοκληρωμένο μοντέλο καινοτομίας;

Σε γενικές γραμμές οι Καινοτομίες αποσκοπούν:

- κατά κύριο λόγο είτε σε οικονομικούς είτε σε κοινωνικούς στόχους,
- μπορεί να βασίζονται στην τεχνολογία – μπορεί και όχι
- στον κοινωνικό τομέα, μπορεί να απαιτούν επίσημες κανονιστικές ρυθμίσεις, μπορεί και όχι.

Επιπτώσεις,

- οι Καινοτομίες με οικονομικούς στόχους είναι πιθανόν να έχουν και κοινωνικές επιπτώσεις,
- Όπως και οι Κοινωνικές Καινοτομίες μπορεί να έχουν οικονομική σημασία.

Καινοτομίες Οικονομικών Στόχων περιλαμβάνουν

- προϊόντα (κυρίως βασιζόμενα στην τεχνολογία)
- υπηρεσίες (κυρίως βασιζόμενες στην τεχνολογία)
- οργανωτικά μέτρα (όχι κυρίως με βάση την τεχνολογία)
- μάρκετινγκ (όχι κυρίως με βάση την τεχνολογία)

Καινοτομίες Κοινωνικών Στόχων περιλαμβάνουν

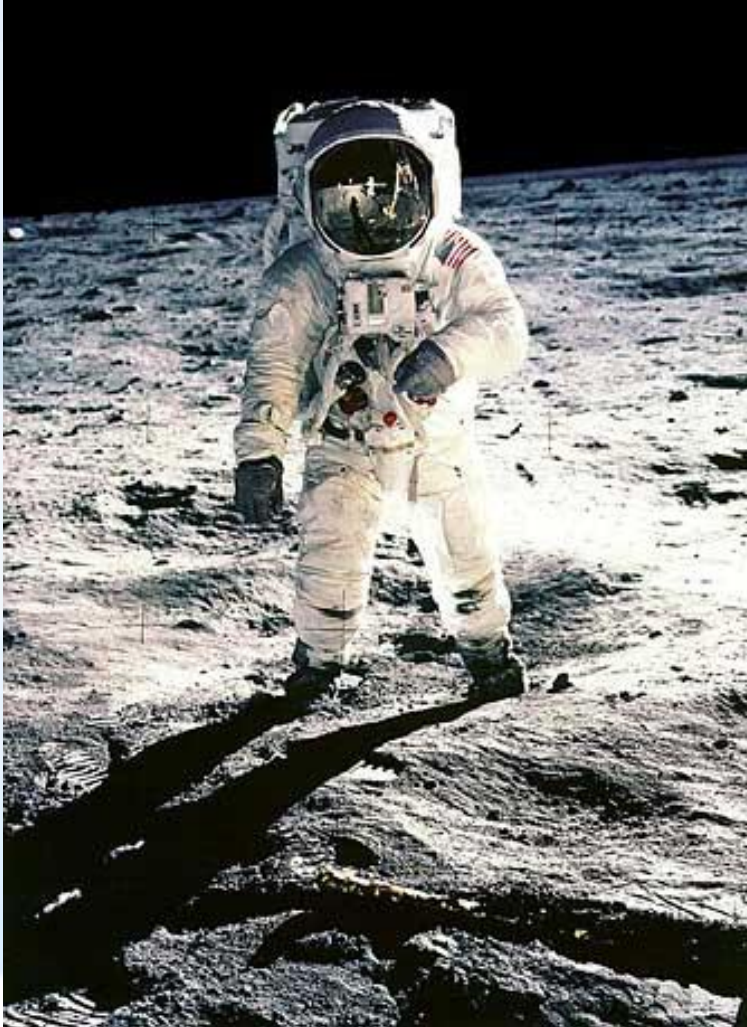
- διαδικασίες λήψης αποφάσεων (επίσημη)
- συμμετοχή σε κοινωνικές διεργασίες (επίσημη)
- προσαρμογή κοινωνικών πρακτικών (άτυπη)
- πρότυπα συμπεριφοράς και τρόπου ζωής (άτυπη)

3

Γνώση, Πάνω στο στόχο!

Ωστόσο, αυτό δεν ήταν αποτέλεσμα μίας μόνο καινοτομίας ή μιας σειράς καινοτομιών – ήταν αποτέλεσμα της δημιουργίας *ενός καινοτόμου κοινωνικο-τεχνικού συστήματος*

Η Γη απ' το φεγγάρι, 24 Δεκεμβρίου 1968

Γνώση και απαιτήσεις...

Οι αλλαγές που εμπλέκονται από την αναδυόμενη κοινωνία της γνώσης

Η «**Κοινωνική αλλαγή**» απεικονίζει το μετασχηματισμό των δομών σε ένα ή περισσότερα κοινωνικά συστήματα. [+/-]

«**Πρόοδος**» σημαίνει μια κατευθυνόμενη και απτή επίπτωση μιας αναγνωρίσιμης θετικής κοινωνικής αλλαγής. [+]

Η «**Πολιτισμική καινοτομία**» κάνει τη διαφορά στο ρυθμό, την κατεύθυνση και τη σημαντικότητα της προόδου και της κοινωνικής αλλαγής.

Κινητήριες δυνάμεις δημιουργίας Καινοτομίας

- Δημογραφική ανάπτυξη
- Πολιτισμός, Τέχνες, Επιστήμη
- Κοινωνικο-τεχνικά συστήματα
- Πολιτικά & κοινωνικά κινήματα
- Περιβάλλον (συνθήκες διαβίωσης, αλλαγή κλίματος, κλπ)

Επίπεδα εφαρμογής Καινοτομίας

- Μακρο επίπεδο: Κρατικοί, εθνικοί και διεθνείς κανονισμοί
- Μεσο επίπεδο: εταιρίες, επιχειρήσεις, ΜΚΟ (NGOs)
- Μικρο επίπεδο: τρόπος ζωής, πρότυπα συμπεριφοράς

Χαρακτηριστικά της Κοινωνίας της Γνώσης

Η νέα έννοια «χεριών» και «μυαλών» στην ΚΤΓ

- τα «χέρια» έγιναν μέρος των τεχνολογικών (κοινωνικο-τεχνικών) συστημάτων
- Τα «μυαλά» έγιναν μέρος των επιστημονικών συστημάτων «Mode 2»

Η κύρια ένδειξη της Κοινωνίας της Γνώσης δεν είναι απλά πολύ γνώση

- Η κοινωνία της γνώσης εφαρμόζει αρχές δημιουργίας επιστημονικής γνώσης και των εφαρμογών της σε ευρύτερα κοινωνικά στρώματα
- Εκτεταμένη χρήση των επιστημονικών αρχών αυξάνει τον έλεγχο που αφορά στην αντίληψη, τη γνωστική λειτουργία και τη γνώση
- Τέτοιου είδους έλεγχος δημιουργεί αβεβαιότητα παρόλο που μεγαλύτερη βεβαιότητα αναμένεται με την αύξηση της γνώσης:
  - ▶ το «παράδοξο της γνώσης»*

Η Κοινωνία Γνώσης επεκτείνει ικανότητες προκειμένου να τροποποιήσει τους τρόπους και τις κλίμακες χρήσης των πόρων και των καινοτομιών

Η Ενίσχυση της Γνώσης είναι δυνατό να δημιουργήσει γνωστικά κενά και να έχει επιπτώσεις στην αντίληψη της πραγματικότητας, τη μάθηση και την εργασία.

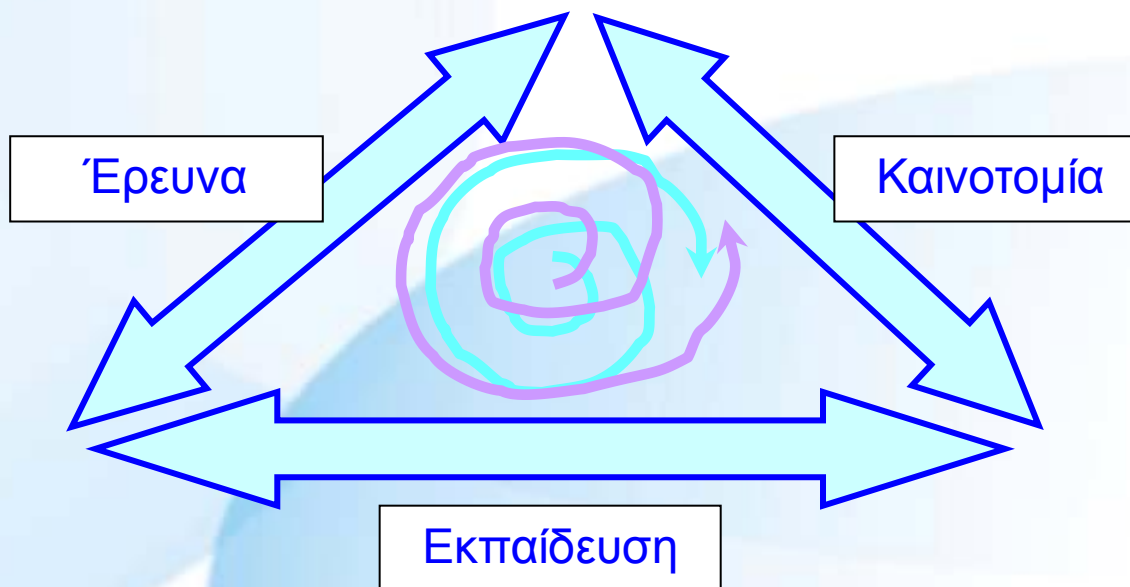
*) **Martin Heidenreich, 2003:** Die Debatte um die Wissensgesellschaft; in: Stefan Böschen und Ingo Schulz-Schaeffer (Hg.), Wissenschaft in der Wissensgesellschaft. Opladen: Westdt. Verlag

ΜΟΡΦΕΣ ΓΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

Το «Τρίγωνο της Γνώσης»

Τρία σκέλη και όχι τρεις κόμβοι

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ, ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΡΑΣΗ: ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ

4

«Περίχωρα»: ΜΜΕ, κοινωνικά ιδρύματα, δίκτυα, ομάδες....

Πληροφορίες

Συνείδηση,
Νόηση

Γνώμες,
Συμπεριφορές

Συμπεριφορά,
κοινωνική δράση,
ενδεχόμενη
αλλαγή

Αντιλήψεις

Πλαίσιο αναφοράς [«μετατοπιζόμενες βάσεις»]*)

Πολιτισμικά πρότυπα - - - Αξίες

*) Sáenz-Arroyo et al. 2005: Rapidly Shifting Environmental Baselines Among Fishers in the Gulf of California

ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Κοινωνική Καινοτομία:
Μια νέα, επικεντρωμένη και επιτυχής παρέμβαση, ικανή να λύσει ένα κοινωνικό ζήτημα

«Επιτυχία»: Λειτουργεί, βρίσκει αποδοχή, εφαρμογή και πρόοδο στη διάδοση.

		Ζητήματα Ιδεών και παρέμβασης	
		Παλαιά	Νέα
Κοινωνικά ζητήματα π.χ. στην ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	Παλαιά	Βελτίωση ατομικής υποστήριξης - Υιοθέτηση δοκιμασμένων σχολικών οργανισμών	Αλλαγή κριτηρίων - Απο την ανεπάρκεια στη δύναμη
	Νέα	«Διαδικτυακά Βιντεοπαιχνίδια»	Καινοτομία Διευκόλυνση της Κοινωνικήςαρμοδιότητας και της μάθησης μεταξύ Των γενεών

ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΙΑ-ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Η κλασική έννοια της επιστήμης στη Βιομηχανική Κοινωνία

- ⇒ Ιδέες, θεωρίες, μέθοδοι, και κανόνες κωδικοποιούνται σε κλάδους
- ⇒ Η επιστημονική εργασία οργανώνεται και ρυθμίζεται μέσω προτύπων που ενυπάρχουν στους κλάδους.
- ⇒ Η όλη επιχείρηση της επιστήμης είναι κάτω απ' τον έλεγχο των επιστημονικών κοινωνιών
- ⇒ Οι ανακαλύψεις προηγούνται της ανάπτυξης και της εφαρμογής (χρήσης) της γνώσης

Η Επιστήμη μέσα στην γνωσιοκεντρική Κοινωνία της Πληροφορίας „Science, Mode 2“ * – Παραγωγή της γνώσης

- ⇒ Έρευνα με βάση προβλήματα από διάφορους κλάδους και από επαγγέλματα πέρα της επιστήμης
- ⇒ Μείωση του ελέγχου των επιστημονικών κοινοτήτων σε σχέση με διαδικασίες ETAK (RTDI-processes)
- ⇒ Αυξανόμενη σημασία των ενδιαφερόμενων φορέων (stakeholders) και χρηστών (σχέση μεταξύ επιστήμης και κοινωνίας)
- ⇒ Εμπλοκή και άλλων εμπειρογνομών από διαφορετικούς κλάδους (ανοικτή καινοτομία)

*) Michael Gibbons, Helga Nowotny et al., 1994: The New Production of Knowledge. The Dynamics of Science and Research in Contemporary Societies; Sage, London

Αλλαγή του ρόλου της επιστήμης στην κοινωνία απο μεταφορά σε συν-παραγωγή γνώσης

Οι εκπαιδευτικοί οργανισμοί και οι επιστήμες χρειάζονται

- Να γίνουν μαθησιακοί οργανισμοί, και ν' αποσκοπούν
- στη θεσμόθτηση της έρευνας κοινωνικής δικτύωσης (social networking),
- Στην παραγωγή εύρωστης κοινωνικής γνώσης

Hans-Werner Franz, sfs - University of Technology, Dortmund

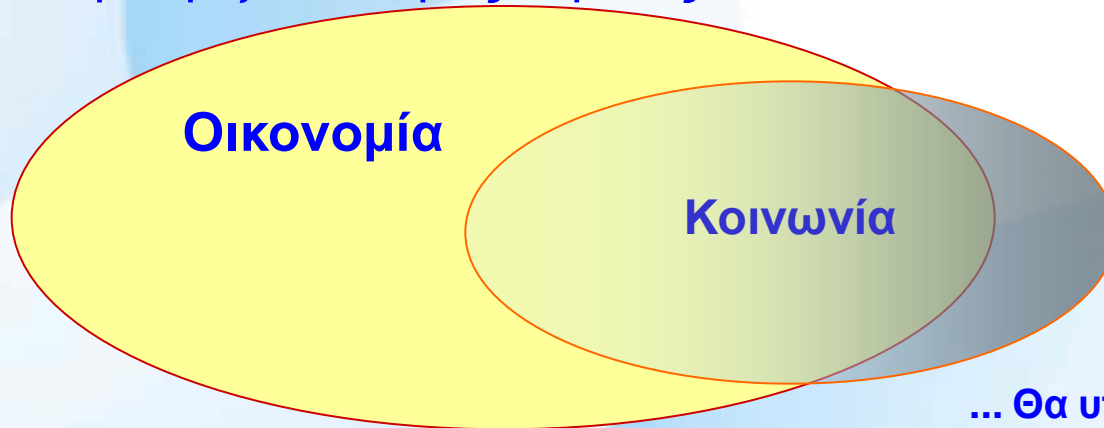
Παρουσίαση στο Συνέδριο

«Οι πιο αναγκαίες κοινωνικές καινοτομίες του 21^{ου} αιώνα», Βιέννη, Νοε. 2009.

“Η ΜΕΓΑΛΗ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ”

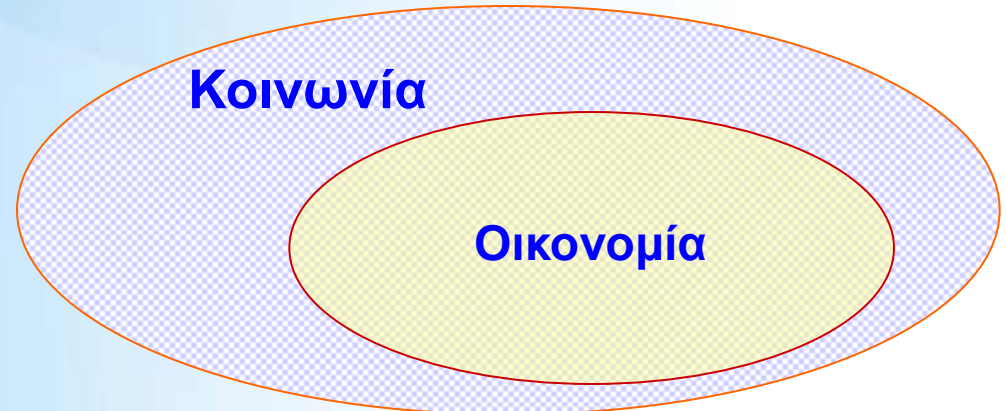
Karl Polanyi, 1944:

Μεγάλα μέρη των οικονομικών διαδικασιών αποκόβουν απ’ την κοινωνία και καταβάλλουν τις κοινωνικές σχέσεις αντι να ρυθμίζονται προς όφελος των κοινωνικών αναγκών

Η κοινωνία γίνεται ένα παράρτημα της οικονομίας και των «δυνάμεων της αγοράς»

... Θα υπάρξουν άραγε Καινοτομίες για ν’ αντιστρέψουν Αυτές τις διαδικασίες;

ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΕΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ & ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

«Διαχείριση της Αφθονίας»

Προνομιακή μεταχείριση στους τομείς παραγωγής και υπηρεσιών, σε σχέση με ζωτικά τμήματα των χρηματοδοτικών βιομηχανιών: φόρος περιουσίας, φόρος στα έσοδα απο κερδοσκοπία, απαγόρευση κερδοσκοπίας στα τρόφιμα

Δίκαιη κατανομή της «**ενέργειας για όλους**» ως παγκόσμιας αρχής αντί της (προοριζόμενης/αναποτελεσματικής) ρύθμισης εκπομπών (βλ. „The Hartwell Paper“)

Αύξηση της πραγματικής τιμής της ενέργειας από άνθρακα, επένδυση κρατικών εσόδων με τοπική και παγκόσμια πρόσβαση για καθαρή ενέργεια και ανανεώσιμες πηγές

Μετατρέποντας τη Γνώση σε Δράση

Πώς να δημιουργήσουμε και να εφαρμόσουμε καινοτομίες, μια κουλτούρα καινοτομίας με θετικό αντίκτυπο προς τη δημιουργία μιας πιο δίκαιης και ισότιμης «κοινωνίας γνώσης»;

Έννοιες	Αρμοδιότητες	Ικανότητες	Καινοτομία πόροι
Δεδομένα	αφαιρετικότητα	μεταποίηση, διαχωρισμός	δεδομένα & αριθμοί
Πληροφορίες	αναγνώριση προτύπων	ανάθεση, σύγκρουση	προβλέψεις, σενάρια
Γνώση	γραμμική σκέψη	Γνωστική λειτουργία, ενσυναίσθηση	στρατηγικές, συμβάσεις
Σοφία	πλευρική σκέψη	δημιουργία, εξισορρόπηση	Κοινή δράση: συνεργασία

Prof. Dr. Josef Hochgerner
Centre for Social Innovation
Linke Wienzeile 246
A - 1150 Vienna

Tel. ++43.1.4950442
Fax. ++43.1.4950442-40
Email: hochgerner@zsi.at
<https://www.zsi.at/users/150>
<http://www.zsi.at>

Πηγή: <https://www.zsi.at/object/publication/1506>
Μετάφραση: Σοφία Ντάνη – Intelligenesis.EU